

Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

А.П. Каніщенко

СВІТ ДОВКІЛЛЯ

ГРАЙСЯ,
НАВЧАЙСЯ, РОЗВИВАЙСЯ

МІНІ-ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ДЛЯ ЧОМУСИКІВ

Навчально-методичний посібник

1–4 класи

Рекомендовано до друку вченою радою НПУ ім. М.П. Драгоманова

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

Рецензенти:
кандидат філологічних наук
Дорош Г.О.
кандидат педагогічних наук
Ткачук Г.О.

*Рекомендовано до друку вченою радою
НПУ ім. М. П. Драгоманова (протокол №12 від 25.06.2007 р.)*

К19 Каніщенко А.П.

Світ довкілля. Грайся, навчайся, розвивайся. Міні-енциклопедія для чомусиків: Навчально-методичний посібник. — Тернопіль: Навчальна книга-Богдан. — 2010. — 144 с.

ISBN 978-966-408-537-0

У посібнику подано матеріал, спрямований на розвиток пізнавального інтересу та активності дітей, їхнього логічного мислення, на збагачення словникового запасу. Без примусу і перевтоми маленькі чомусики зможуть крокувати стежинами знань.

Самостійна робота дитини над кожним розділом передбачає використання альбому для зображення в ньому вже відомих та нових об'єктів навколишнього світу.

Поданий матеріал може бути використаний на уроках з курсу "Я і Україна" та читання.

Посібник адресований найменшим школярам, а також стане у пригоді вчителям, вихователям і батькам.

ПЕРЕДМОВА

ДОРОГІ ВИХОВАТЕЛІ МАЛЕНЬКИХ ЧОМУСИКІВ!

Молодший шкільний вік — це перехідний період, коли поєднуються риси дошкільного дитинства і типові особливості школяра. У цей час важливо помітити і підтримати приховані можливості розвитку.

Проблема розвивального навчання надзвичайно широка і багатогранна. Вивченням лише правил і навчанням читати відповідну кількість слів за 1 хвилину не можна розвинути розумові здібності дітей молодшого шкільного віку. Основою розвитку умінь аналізувати, порівнювати, узагальнювати, спостерігати, робити висновки є діяльність, що проявляється у спілкуванні з батьками, учителями, вихователями, ровесниками, а також з книгою, яка “розмовляє”, спонукає задуматися, “звертається” до маленьких чомусиків із запитаннями, спрямованими на розвиток їхніх внутрішніх потенційних можливостей, закладених природою.

Для розвивального навчання характерним є цілеспрямоване формування пізнавальної самостійності молодших школярів. Основним на шляху до успіху є систематичне застосування пізнавально-проблемних завдань з різних предметів, а зокрема, з читання.

Неабиякої ваги для розвитку загальнопізнавальних умінь у дітей набуває різноманітність завдань з окремих предметів, а також запитань для посиленого подолання розумових труднощів. Учні відповідно до своїх вікових особливостей, можуть, як переконують експериментальні дослідження, порівнювати об’єкти за схожими і відмінними ознаками; знаходити і пояснювати причинно-наслідкові зв’язки; доводити чиє-небудь або власне судження; оцінювати певний факт, явище, вчинок; знаходити і виправляти помилку; складати самостійно задачі, вправи; розпізнавати об’єкт за істотними ознаками.

Для посилення розвивального впливу навчання важливо забезпечити активну позицію учня у цьому процесі незалежно від того, до якої діяльності він залучається (слухання, практичного виконання роботи, спостереження, розгляду ілюстрацій, списування тощо).

У навчально-методичному посібнику “Грайся, навчайся, розвивайся” (Міні-енциклопедія для чомусиків) подаються матеріали, які стануть у пригоді не тільки учителям як допоміжний матеріал до уроків читання у початкових класах, а й батькам та вихователям у роботі з дітьми з метою їх розвитку та задоволення внутрішніх потреб розуміння навколишнього середовища, в якому вони зростають та розвиваються.

Посібник складається з шести розділів: “У полі, в саду, на городі”; “Транспорт, знаряддя праці”; “Одяг, взуття, меблі, посуд”; “Дикі та свійські тварини”; “Птахи”; “Риби”.

Кожний розділ — це міні-енциклопедія для молодших школярів, з якої вони дізнаватимуться і усвідомлюватимуть важливі закономірності розвитку життя і Природи.

Навчальний матеріал спрямований на розвиток пізнавального інтересу дітей, їхнього логічного мислення, пізнавальної активності учнів, які в процесі навчання без примусу і перевтоми зможуть крокувати стежинами пізнання.

Постійне звертання автора до дітей із запитаннями для роздумів, залучення їх до творчої, ігрової та пізнавальної діяльності, до читання з міркуванням, до спостереження за явищами природи, тваринами, рослинами стимулює внутрішні резерви дитячої допитливості, що проявляється і розвивається у процесі роботи над матеріалами, укладеними для наших наймолодших читачів.

Матеріали посібника дадуть змогу читачам засвоїти близько 1000 назв риб, птахів, рослин, транспорту, знарядь праці, одягу, меблів, посуду, овочів, фруктів; дізнатися про їхній зовнішній вигляд завдяки предметним малюнкам, а також ознайомитися з окремими предметами як дійовими особами у текстах різноманітних літературних жанрів.

Збагативши свій як кількісний, так і якісний активний словник, діти з інтересом зможуть брати активну участь у словникових іграх, а також матимуть лексичний фундамент для успішного розвитку усного та писемного зв’язного мовлення.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Прочитай

Пограймося

Дай відповіді на запитання

Прислів'я
та приказки

Подумай, поміркуй, пофантазуй

Склади казку

Намалюй в зошит, розфарбуй

Творче завдання

Розгадай кросворд,
загадки, ребуси

у полі, в саду, на городі

1.

Юний друже! Помандруймо у поле, в сад, на город. Погляньмо, що там росте, чи все досягає, чи добре землю дощик поливає. А потім сядьмо тихенько–тихенько і прислухаймося до голосу Природи. Адже говорять, що всі рослини розмовляють між собою. А ще розповідають, що вони вміють і грати, і співати, і сміятися, і чекати.

■ Хочеш дізнатися, чого найбільше чекає відомий тобі соняшник? Зараз разом з тобою попрацюємо і ти все зрозумієш. Згода?

■ Ну, коли так, то читай.

КВІТКА СОНЦЯ

На високому стеблі — квітка з золотими пелюстками.

■ Розглянь малюнок. Перемалюй його у свій новенький альбом і розфарбуй. Квітку жовтим кольором, листя — зеленим, а стебло — коричневим.

■ Зверни увагу, що квітка цієї рослини дуже подібна на сонце. Мабуть, саме тому й називають її соняшником.

Сплять уночі соняшники, схиливши золоті пелюстки. Та вранці, тільки–но сходить зірниця, пелюстки починають тремтіти.

■ Мабуть, ти сам здогадаєшся, чого вони з таким нетерпінням чекають? Поки настане для соняшників радісна хвилина, намалюй те, що до них от–от посміхнеться. А коли намалюєш, продовжуй читати далі.

— Добрий ранок, сонечко! Ми так довго чекали тебе.

Посміхається сонце, огортає пелюстки соняшників своїм теплим промінням. А вони так і переливаються золотом.

Сонечко піднімається все вище і вище. Пливе непомітно по небу.

■ Як ти думаєш, а що роблять в цей час соняшники? Здогадався? Тоді перевіряй свої знання.

А соняшники повертають за сонечком свої голівки і співають пісеньку:

На сонечко ми схожі,
Жовті, золотисті.
Коли досягнем повністю,
То будем маслянисті.

■ Здогадався, чому вони стануть маслянистими?

Увечері сонечко заходить за обрій. Соняшник з вдячністю посилає йому свою посмішку і з нетерпінням чекає ранку, коли воно знову зі-
йде на небі після відпочинку.

■ Ось яка це чудова рослина! Перечитай цю розповідь ще один раз мовчки і якщо залишилося щось незрозумілим, то запитай.

2.

Сподобалася зустріч із соняшником? Зрозумів, що з його насіння виготовляють олію? От і молодець! А зараз перемалюй кросворд у свій альбом, а потім розглянь уважно малюнки і разом із соняш-
ником збери і запиши назви овочів, які можна вирощувати на полі або на городі. Підказкою до кожної назви є перша і остання букви кожного слова.

■ Тепер подумай, які стра-
ви можна приготувати
із “зібраних” овочів,
а потім попроси маму
чи бабусю, щоб вони
тобі допомогли щось
смачненьке приготува-
ти та на обід або на
вечерю на стіл для всієї
родини подати.

3.

А ще, мандруючи по полях та городах, можна зустріти дуже багато різних рослин. І чого тільки люди не садять! Та все таке цікаве, таке гарне, а для людини — вкрай необхідне.

Арахіс

Кукурудза

Вика

Овес

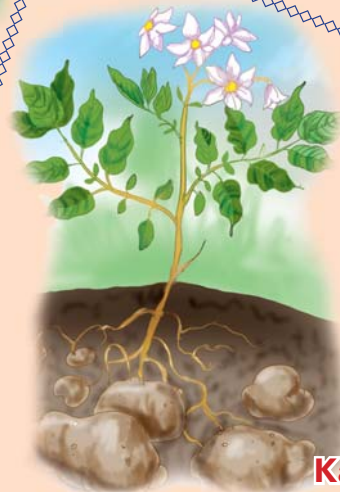
Горох

Жито

Нут (баранячий горох)

Картопля